[1]इष्टिः- [2]इज्या[A], [3]यष्टिः, याजना, यियक्षा, यायजा ;
यजनम्, याजनम्, यियक्षणम्, यायजनम् ;
इष्ट्वा, याजयित्वा, यियक्षित्वा, यायजित्वा ;
अन्विज्य, प्रयाज्य, प्रयियक्ष्य, प्रयायज्य ;
याजम् २, } याजम् २, } यियक्षम् २, } यायजम् २ ; }
इष्ट्वा २, } याजयित्वा २, } यियक्षित्वा २, } यायजित्वा २ ; }
[4]यजेणुः ; [5]यज्युः, [6]यजत्रम्, [7]यजुः ।

(1336) "यत निकारोपस्कारयोः"

(X-चुरादिः-1736. सक. सेट्. उभ.) [अ]

'—खेदे च' इति क. क. द्रुमे ।

---

1. 'श्रुयजीषिस्तुभ्यः—' (वा. 3-3-95) इति करणे क्तिन्प्रत्यये सम्प्रसारणादिके च रूपम् ।
2. 'व्रजयजोर्भावे क्यप्' (3-3-98) इति स्त्रियां भावे क्यपि, कित्त्वेन सम्प्रसारणादिकेषु चैवं रूपम् ।
3. बाहुलकादौणादिके [द. उ. 1-74] तिप्रत्यये रूपमेवमिति **क्षीरतरङ्गिणी** ।
4. बाहुलकादौणादिके [द. उ. 1-133] एणुप्रत्यये रूपम् । **यजेणुः**=याजकः, ऋत्विक् ।
5. '**यजिमनि**—' [द. उ. 1-134] इति युच्प्रत्यये, प्रत्ययस्याननुनासिकत्वेनानादेशाभावे च रूपमेवम् । **यज्युः**=अध्वर्युः ।
6. 'अमिनक्षियजि—' [द. उ. 8-56] इत्यत्रन्प्रत्ययः । इज्यन्तेऽस्मिन् देवता इति **यजत्रम्**=यज्ञस्थानम् । अग्निहोत्रमिति **केचित्** ।
7. 'अर्त्तिपृवपियजि—' [द. उ. 9-39] इत्युसिप्रत्ययः । **यजुः**=वेदः ।

A. 'निर्व्याजमिज्या वर्त्तते वचश्च भूयो बभाषे मुनिना कुमारः ॥' भ. का. 2-37.

[अ] '**निराकारे**' इति दैवपाठमुपाश्रित्य **पुरुषकारे** व्याख्यातम्—"...'निराकारः=परिभवः ।' इति च **क्षीरस्वामी** । उपस्कारोपसंस्कारयोः पुनः पाठकृतः (=ग्रान्थिकाः) विप्रवदन्ते । तथा च **आख्यातनिघण्टुः**—'यत्ने प्रैषे निराकारे यातयेदप्युपस्कृतौ ।' इति । **श्लोकधातुपाठश्च**—'**यत** उपसंस्कारनिकारार्थः स निरश्च धान्यधनवाची ।' इति ।" इति । अत्रेदमवधेयम्—**माधवधातुवृत्ति-प्रौढमनोरमा**प्रभृतिष्वप्येवमेव **क्षीरस्वामि**पाठ उद्ध्रियते । परं तु **क्षीरतरङ्गिण्या**मधुना पाठोऽन्यादृश एवोपलभ्यत इत्युपर्येव प्रदर्शितम् । प्रायः सर्वेऽप्याधुनिकाः वैयाकरणाः धातुविषये **क्षीरस्वामि**मतं **पुरुषकारो**पात्तस्थलेषु **पुरुषकार**वाक्यानुसारेणैवोद्धरन्ति ; न तु स्वयं दृष्टत्वेनेत्यपि ज्ञायते ।